

A helyzet rövid leírása:

Szülők élettársi kapcsolatban éltek, évekkal ezelőtt külön költöztek, egy 14 éven aluli gyerekük van. Az anya elmondása szerint az együttélésük alatt az apa többször bántalmazta őt. A különélő szülővel való kapcsolattartás a kezdetektől akadozott, és később már a gyerek nem akart kapcsolattartásra menni, amit a külön élő szülő nem fogadott el, és a kapcsolattartás pótlását kérte minden alkalommal. Mivel a gyerek a pótlásokra sem ment el, a gyámhivatal rendszeresen bírságolta a gondozó szülőt. Az anya kérte a Gyermekjogi Központ tájékoztatását, hogy milyen lehetőségei vannak a gyermeke jogainak érvényesítésére.

A szülőt a következőkről tájékoztattuk:

Hangsúlyoztuk, hogy Alapítványunk gyermekjogi megközelítést alkalmaz, mely szerint függetlenül attól, ki keres fel minket, mi az ügyben érintett gyerekek érdekeit képviseljük. Ennek megfelelően, a gyerekek jogait, szükségleteit az általa leírt helyzetben az alábbiak szerint tudtuk értékelni:

1. A kapcsolattartás joga a gyermeket illeti meg.

A kapcsolattartás minden esetben a gyerek joga (1991. LXIV. törvény 9. cikk). Joga van mindkét szülővel kapcsolatot tartani, és ahhoz is joga van, hogy szülei minden lehetséges támogatást megadjanak számára ehhez.

Amennyiben a gyermek számára nem biztonságos, veszélyeztető a kapcsolattartás formája, akkor nem kell és nem is lehet a kapcsolattartásra kényszeríteni (se fizikai erőszakkal, se érzelmi ráhatással), hiszen a kapcsolattartás minden esetben a gyermek joga.

A gyermekkel együtt élő szülőnek támogatnia kell, hogy a gyermek kapcsolatot tarthasson a különélő szülővel, azonban ez a támogatás nem kerülhet versengő helyzetbe azzal a szülői kötelezettséggel, hogy ami a gyermeket veszélyeztető helyzetek megelőzésére és a gyermek erőszaktól való védelmére vonatkozik.

2. Minden gyermeket megillet az erőszakmentes gyermekkorhoz való jog

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy Magyarországon zéró tolerancia van hatályban a gyermekbántalmazás és gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formájával szemben, az 1991. LXIV. törvény 19. cikk; 1997. XXXI. törvény 6.§ (5) alapján.

A jogszabályi rendelkezések nem tesznek különbséget érzelmi, verbális és fizikai erőszak között - minden esetben érvényesülnie kell a gyerekek védelme alapelveinek.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatósága által kiadott módszertani útmutató („MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan”) szerint: „Amennyiben a hozzátartozók közötti erőszaknak a gyermek is szemtanúja, azt úgy kell

tekinteni, hogy ő is veszélyeztetett, mintegy a bántalmazás ellene is irányul.” A szülők közötti folyamatos konfliktus a gyerek veszélyeztetése szempontjából magas kockázatú helyzetnek minősül, így a szexuális bántalmazás minősítése nélkül önmagában is súlyosan veszélyeztető kockázatnak minősül.

Amennyiben felmerült a gyermekbántalmazás gyanúja, a védelem kötelezettsége elsősorban a szülőjé, másodsorban pedig a gyermekvédelmi rendszeré. A védelem kötelezettsége számos formában érvényesülhet - attól függően, hogy milyen típusú erőszakról van szó:

- az erőszakot alkalmazó szülő tájékoztatása, figyelemfelhívás
- a pozitív (erőszakmentes) gyermeknevelési technikák megismertetése, elsajátítása
- érzékenyítés az erőszak gyerekekre gyakorolt hatásáról
- támogatás az erőszakot alkalmazó szülőnek a saját szülői szerepben való megerősödés (és ezzel párhuzamosan az erőszakmentes gyermeknevelés) érdekében
- a bántalmazó, veszélyeztető helyzetek megszüntetése.

A fenti védő-óvó intézkedések egy része a szülők által is kezdeményezhető és igénybe vehető, más részük a gyermekvédelmi alapellátás (gyermekjóléti szolgálatok) kompetenciájába tartozik; és mindegyik alkalmazható és elrendelhető hatósági vagy gyermekvédelmi intézkedés keretében.

3. Bántalmazás, veszélyeztetés esetén a gyermeket az erőszaktól védjük és nem a kapcsolattartástól

Az 1. és 2. pontban ismertetett gyermekjog nem minden esetben verseng egymással, ha a kapcsolattartásoknál merül fel az erőszak gyanúja. Ahogyan az látható a 2. pontban, a kapcsolattartások során tapasztalható bántalmazás/erőszak megszüntetése nem csak a kapcsolattartások megszüntetésével érhető el.

A kapcsolattartások idejére vonatkozó bántalmazás gyanúja minden ilyen esetben kiegészül azzal a gyermek számára veszélyeztető, bántalmazó helyzettel, hogy a szülőtársak között fennálló elmélyülő konfliktus negatívan befolyásolja a gyerekek jóllétét. Az ilyen helyzetek mielőbbi, lehetőség szerint konszenzuson és a szülők közös erőfeszítésén alapuló megoldása tehát alapvető gyermeki érdek. Ehhez az alábbi technikákat szoktuk sikerrel ajánlani az érintett szülőknek:

- gyermekközpontú mediációs eljárás - a szülők között kialakult konfliktus feloldására, kapcsolattartás újraszabályozására
- szülő coaching - a saját szülői szerepük megerősítésére, amelybe tágabb családtagok is bevonhatók
- mindezek mellett nagyon fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek megfelelő (tényszerű) tájékoztatást kapjanak, és lehetőség ill. igény szerint egyéni támogatást a kialakult helyzetben

4. A gyermekeket megilleti a véleménynyilvánítás és a saját ügyben való részvétel joga

A 2013. V. törvény 4:148. § rendelkezik a gyerek döntésekbe való bevonásáról, amelynek értelmében a szülőknek a gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük. Az ilyen típusú konfliktus helyzetekben a felnőtt nehézségek kerülhetnek előtérbe, de fontos lenne, hogy minden esetben a gyerek véleményét is meghallják a felnőttek.

5. A jogi eljárások tekintetében:

Áttekintő jelleggel csatoltuk a rendelkezésünkre álló információk alapján a helyzetről kialakított gyermekjogi értékelésünk vázlatát:

Gyermekjogi kockázatok:

- a különélő szülővel való kapcsolat tartós akadályozottsága és megszűnése, ami a gyerek számára alapvető veszteség
- erőszak-veszélyeztetés a kapcsolattartásokhoz kapcsolódóan
- szülők közötti konfliktus elmélyülése, a szülők közötti kommunikáció megszűnése, akadályozottsága
- elhúzódó jogi eljárások, függő jogi helyzet kialakulása, szakértői vizsgálatok (a gyerek bevonódása a felnőttek közötti konfliktusba)

HINTALOVON
Pro Bono Gyermekjogi Központ

Ártalomcsökkentés/ kárenyhítés	Megelőzés	Eljárás	Kezelés
<p>-kapcsolattartás körüli problémák megbeszélése a szülők között - semleges támogató személy bevonásával (nem hivatalos / jogi eljárásban)</p> <p>-szülők érzékenyítése a gyerek jogai, érdekei és szükségletei iránt</p> <p>-szülők közötti kommunikáció helyreállítása</p> <p>- tájékoztatás a gyermekekkel szembeni erőszakról</p>	<p>- ne induljon újabb eljárás</p> <p>- jogon kívüli megoldások keresése</p> <p>- tájékoztatás a lehetséges megoldásokról</p> <p>-szülők közötti kommunikáció helyreállítása</p>	<p>-kapcsolattartás újraszabályozása (mindkét szülő részéről)</p> <p>-kapcsolattartás pótlása/végrehajtása / bírságot iránti kérelem (külön élő szülő részéről)</p> <p>- kiskorú veszélyeztetése büntetőeljárás bántalmazás gyanúja miatt (a gyerekkel együtt élő gyerek részéről)</p> <p>- kiskorú veszélyeztetése kapcsolattartás akadályozása miatt (külön élő szülő részéről)</p> <p>-védelembé vétel kezdeményezése a gyerek veszélyeztetettségére hivatkozással (mindkét szülő + gyermekjóléti szolgálat / gyámhivatal részéről)</p>	<p>- speciális mediáció/egyezség</p> <p>-szülő coaching</p> <p>- gyerek támogatása / véleménye meghallgatása</p> <p>- erőszakmentes tér létrehozása a kapcsolattartások körül</p>

Felhívtuk a figyelmét továbbá arra, hogy hiába van számos jogi eljárási lehetőség, azok jó része önmagában veszélyeztető lehet a gyerek számára, ezért a megelőzés-kezelés-ártalomcsökkentés dimenzióját hangsúlyoztuk elsődlegesen. Továbbá ajánlottuk a szülői coaching intézményének igénybevételét, amely a szülői szerepek megerősítésére szolgál.

6. Eljárási bírság

Tájékoztatottuk a szülőt, hogy 2020. március 1.-től a gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtását a bíróság előtt lehet kezdeményezni, a korábbi gyámhivatali kezdeményezéstől eltérően.

A végrehajtásra irányuló kérelmet továbbra is az elmaradt kapcsolattartástól számított 30 napon belül lehet benyújtani, a lakóhely szerint illetékes Járásbíróságon..

A kérelem elbírálásánál a bíróság vizsgálni fogja, hogy a kapcsolattartás szabályozó határozatban vagy bíróság, vagy gyámhatóság által jóváhagyott egyezségben foglaltakat a kapcsolattartást akadályozó fél felróható módon szegte-e meg.

A vonatkozó jogszabály szerint akkor szegi meg az határozatot, vagy az egyezséget a kapcsolattartást akadályozó fél, ha a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza (2017. évi CXVII. tv. 22/B.§ (4) c). Pontos joggyakorlat jelenleg még nincsen arra, hogy a gyerek véleménynyilvánítása, ill. akaratnyilvánítása alapos indoknak számít-e.

Amennyiben ez megállapítható, a bíróság elrendeli a végrehajtást, emellett pedig arra hívja fel a szülőt, hogy a továbbiakban a kapcsolattartásnak tegyen eleget.

Amennyiben az önkéntes teljesítés elmarad, a bíróság a törvényben meghatározott jogkövetkezményeket alkalmazhatja a mulasztó szülővel szemben: bírságot szabhat ki, akár több alkalommal is (Vht.176.§), rendőrségi közreműködést kérhet, vagy indítványozhatja a szülői felügyelet megváltoztatását, illetve feljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése miatt (Vht. 174.§).

Általánosságban elmondható, hogy a bíróságnak elsőként a végzésben figyelmeztetnie kell és fel kell szólítania a szülőt a kapcsolattartás pótlására. Majd ezt követően, amennyiben nem pótolja a kapcsolattartást, akkor van csak lehetőség arra, hogy bírságot szabjon ki.

A bíróság a végrehajtás módjának meghatározásánál figyelembe veszi a kérelmezett fél kérését, és szükség esetén a kapcsolattartást akadályozó felet is meghallgatja (Vht. 177.§ (2)).

Hangsúlyozzuk, hogy eljárási bírság kiszabása nem a megfelelő eszköz ahhoz, hogy kapcsolattartás létrejöttét előremozdítsa. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a probléma megoldásához nem elegendő a gondozó szülő folyamatos, már súlyos anyagi terhet is

jelentő bírsággal való büntetése. A bírságolás ismételt és folyamatosan növekvő összegben történő kiszabása ugyanis csak akkor lehetne célszerű és indokolt, ha feltételezhető, hogy a gondozó szülő azzal ténylegesen rávehető, motiválható arra, hogy a kapcsolattartás létrejöttét előmozdítsa.

A bíróság végrehajtást elrendelő végzésével szemben van helye fellebbezésnek, mely azonban nem akadályozza a végzésben foglalt rendelkezések halasztását (2017. évi CXVII. tv. 1.§ (5), 22/A.§ (1)).